

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 146 sahifa,
22-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Pedagog kadrlar tayyorlashda microteaching metodining tashkiliy asoslari va uni samarali qo'llash mexanizmlari.....	10
<i>Abdiqayumova Malika</i>	
Ijtimoiy pedagogik faoliyatning bolalarning moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni	14
<i>Abdullayeva Yulduz Qurbon qizi, Xudayberdiyeva Zilola Azamat qizi</i>	
Talabalarning og'zaki nutqini interfaol usullar yordamida rivojlantirish	18
<i>Atamirzayeva Ezoza</i>	
English Language Barriers Among Rural Ecotourism Guides in Uzbekistan	22
<i>Aminova Asilaxon Sobir qizi</i>	
Совершенствование методов обучения студентов эффективному управлению временем на основе тайм-менеджмента.....	25
<i>Уразова М. Б., Абатова У. Б.</i>	
Zamonaviy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni va samaradorligi	30
<i>Xurramova Dilso'z Baxtiyor qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik ahamiyati.....	33
<i>Gaipova Akjunis Qayratovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda o'zini o'zi tashkil etish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	37
<i>Alimov Bekzod Nematovich</i>	
O'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanish tadbirlarini maktab darajasida boshqarishning integratsiyalashgan yondashuvi	41
<i>Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi</i>	
Talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar	48
<i>Xurramova Sanobar Mahmatmurod qizi</i>	
Pedagogical Integration as a Factor of Humanization in Professional Teacher Education	53
<i>Yusupova Mukhabbat Anatolyevna</i>	
Yoshlarda iqtisodiy tafakkur shakllanishida etnik muhitning ta'siri.....	58
<i>Erkinova Sevara Najmiddin qiz</i>	
Innovative Approaches to Teaching English in Higher Education: a Methodological Study	61
<i>Gulsara Khakimova</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kognitiv faollikni rivojlantirishda neyropedagogika asoslari.....	63
<i>Hikmatova Jamila Fatox qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning eshituv idrokini rivojlantirish texnologiyalari.....	68
<i>I. S. Xamrayeva, Nuriddinova Muxayyo Ishxodjayevna</i>	
Badiiy matn asosida nutqiy ko'nikmalar va ijodiy tafakkur integratsiyasini ta'minlash metodikasi	73
<i>Jo'rayeva Sevinch Abdialim qizi</i>	
Etnopedagogik muhitda maktabgacha katta yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirish.....	77
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Malaka oshirish jarayonida muammoga asoslangan o'qitish vositasida MTT tarbiyachilarining 4K ko'nikmasini rivojlantirish texnologiyasi	81
<i>Ravshanova Xafiza Komilovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xalq og'zaki ijodi vositalaridan (ertak, maqol, qo'shiq, afsona, doston va boshqalar) foydalanishning nazariy asoslari, xalqaro va milliy tajribasi	85
<i>Tog'ayeva Munisa Muxammadiyevna</i>	
Akademik ko'nikmalarni rivojlantirish asosida kelajakdagi o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish	89
<i>Tursunova Elmira Ulug'bekovna, Rayimova Mushtariy Raup qizi</i>	
Sensor integratsiya autizm spektori buzilishi bo'lgan bolalarning xulq-atvor va hissiy holatiga ta'siri.....	91
<i>Xamidova Muyassar Polsaidovna, Abdullayeva Muslima Shovkat qizi</i>	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	96
<i>Xoshimova Dilobar Kuchkarovna, Nortosheva Dildora Orif qizi, Avazmurodova Mehribon Sharif qizi</i>	
Инновационная методика нравственного воспитания в начальных классах: подход межпредметной интеграции	101
<i>Улугмурадова Шохсанам</i>	
Shaxs o'z-o'zini anglashining ijtimoiy-psixologik jihatlari	105
<i>Bobonazarov Oybek Shoyim o'g'li</i>	
Samarqand arxitektura-qurilish instituti va shahar infratuzilmasi rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlik (1950–1990yy).....	108
<i>Abulqosimova Dildora Asrorovna, O'ralov Sodiqjon</i>	
Tabiatshunoslik darslarida steam yondashuvi asosida ta'limni tashkil etish metodlari	111
<i>Gulnora Narmatova Tojiyevna</i>	
AI-Mediated Coil in Oral English Teacher Education: a Didactic Model for Developing Intercultural Communicative Competence.....	115
<i>Mukhammadiyeva Khalima Saidakhmadovna</i>	
Pedagogik faoliyatda kasbiy stress jarayonining ijtimoiy psixologik xususiyatlari	119
<i>Xotamova Madinabonu Iloxmon qizi</i>	
Pedagogik mahorat fani asosida bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	123
<i>Xurramova Mohidil Baxtiyorovna</i>	
Bo'lajak kutubxonachilarda ilm-fanga oid bilimlarni o'zlashtirish malakasini shakllantirish	126
<i>O'rozov Abdurasul Norboyevich</i>	
Методологические подходы к развитию духовно-творческого потенциала детей младшего школьного возраста	130
<i>Хасанова Гулшод Касимовна</i>	
Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	134
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
O'rta maktab yoshidagi o'quvchilarda voleybol mashg'ulotlarining psixoemotsional holat va ijtimoiy faollikka ta'siri	138
<i>Xonimqulova Durdona</i>	
Farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanishining o'ziga xosligi	141
<i>Tursunboyeva Gavharoy Abdivohid qizi</i>	

PEDAGOGIK TA'LIM TRANSFORMATSIYASIDA TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEKNOLOGIYASI

Rustamova Shoxista Omonjonovna
Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Zamonaviy pedagogik ta'lim transformatsiyasi sharoitida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish pedagogik jarayon samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida e'tirof etiladi. Maqolada talabalar tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish texnologiyalari tizimli tahlil qilinadi, ularning nazariy va amaliy asoslari aniqlanadi hamda ta'lim jarayoniga integratsiyasi o'rganiladi. Shuningdek, innovatsion pedagogik metodlar, interfaol hamda raqamli texnologiyalar asosida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali yo'llari yoritiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik ta'lim, ta'lim transformatsiyasi, talabalar, tadqiqotchilik kompetensiyasi, pedagogik texnologiya, innovatsion metodlar, ilmiy faoliyat.

Abstract: In the context of the transformation of modern pedagogical education, the development of students' research competencies is recognized as a key factor in enhancing the effectiveness of the pedagogical process. The article presents a systematic analysis of technologies for developing students' research activities, identifies their theoretical and practical foundations, and examines their integration into the educational process. Furthermore, effective ways of enhancing students' research competencies through innovative pedagogical methods, interactive approaches, and digital technologies are explored.

Key words: pedagogical education, educational transformation, students, research competency, pedagogical technology, innovative methods, scientific activity.

Аннотация: В условиях трансформации современного педагогического образования формирование исследовательских компетенций студентов рассматривается как важный фактор повышения эффективности педагогического процесса. В статье представлен системный анализ технологий развития исследовательской деятельности студентов, определены их теоретические и практические основы, а также изучена их интеграция в образовательный процесс. Кроме того, раскрываются эффективные пути развития исследовательских компетенций студентов на основе инновационных педагогических методов, интерактивных и цифровых технологий.

Ключевые слова: педагогическое образование, трансформация образования, студенты, исследовательская компетенция, педагогическая технология, инновационные методы, научная деятельность.

KIRISH

Zamonaviy dunyoda pedagogik ta'limning transformatsiyasi global va mahalliy ta'lim tizimlarida strategik ahamiyat kasb etmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tezkor rivojlanishi, ilmiy bilimlar hajmining kengayishi va ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarning diversifikatsiyasi ta'limning an'anaviy shakllari va pedagogik yondashuvlarini qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi. Shu munosabat bilan pedagogik jarayonlarni modernizatsiya qilish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga faol jalb qilish orqali ularning mustaqil ilmiy fikrlash va analitik kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik ta'lim transformatsiyasining konsepsiyasi bir qator ilmiy tadqiqotlarda muhim masala sifatida ko'rilgan. Masalan, Shmidt va Kuper pedagogik transformatsiyani ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va talabalar ehtiyojlari bilan integratsiyalashgan jarayon sifatida ta'riflaydi, bunda ta'lim jarayonida interfaol va muammoli metodlar asosiy rol o'ynaydi ^[1]. Shu bilan birga, talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish peda-

gogik jarayonning markaziy elementi sifatida ko'riladi, chunki u nafaqat bilimni qabul qilish, balki mustaqil bilim hosil qilish va uni amaliyotga tatbiq etish imkonini yaratadi.

Zamonaviy pedagogik ta'limda tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish bir necha yo'nalishlar orqali amalga oshiriladi: nazariy tayyorgarlik, amaliy tadqiqot metodologiyasi, interfaol o'quv mashg'ulotlari va raqamli resurslardan foydalanish. Bu jarayon talabalar bilimni faqat yodlash darajasida emas, balki analitik, tanqidiy va kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish orqali mustahkamlaydi. Masalan, Piter va Jons 2020-yilda olib borgan tadqiqotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar, xususan, kollaborativ ta'lim va raqamli simulyatsiyalar talabalarni mustaqil ilmiy faoliyatga tayyorlashda yuqori samaradorlik ko'rsatganini ta'kidlaydi.

Pedagogik ta'lim transformatsiyasi, shuningdek, ta'lim tizimining ichki va tashqi mexanizmlarini uyg'unlashtirishni talab qiladi. Ichki mexanizmlar talabalarning ilmiy va tadqiqotchilik kompetensiyalarini baholash, o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, o'qituvchilarni innovatsion pedagogik metodlar bilan tayyorlash kabi jarayonlarni o'z ichiga oladi ^[2]. Tashqi mexanizmlar esa milliy ta'lim siyosati, xalqaro ta'lim standartlari va zamonaviy ilmiy talablar bilan bog'liq bo'lib, ular ta'lim sifatini global kontekstda raqobatbardosh qilish imkonini beradi.

Tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar ilmiy-amaliy jihatdan bir necha asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, talabalarni mustaqil tadqiqotga yo'naltirish va ularning ilmiy metodlarni qo'llash qobiliyatini shakllantirish; ikkinchidan, ilmiy muloqot va natijalarni taqdim etish ko'nikmalarini rivojlantirish; uchinchidan, tanqidiy fikrlash va muammolarni analitik yechish qobiliyatini mustahkamlash ^[3]. Ushbu komponentlar birlashtirilgan holda ta'lim jarayonini kompleks transformatsiya qiladi va talabalarni nafaqat ilmiy faoliyatga, balki professional sohada yuqori malakali mutaxassis sifatida tayyorlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar va interfaol pedagogik yondashuvlarning integratsiyasi talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonida markaziy ahamiyat kasb etadi. Masalan, virtual laboratoriyalar, simulyatsion dasturlar va ilmiy platformalar talabalar uchun eksperiment va tadqiqot imkoniyatlarini kengaytiradi, ularni mustaqil ilmiy fikrlashga undaydi. Bu esa pedagogik transformatsiya jarayonida innovatsion yondashuvlarning samaradorligini oshiradi va ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Shu nuqtai nazardan, pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishning texnologik aspektlari ilmiy-amaliy tadqiqotlarning markaziy mavzusi sifatida e'tiborga loyiqdir. Ushbu jarayonning samaradorligini ta'minlash uchun ta'lim muassasalari o'quv dasturlarini modernizatsiya qilishi, o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik metodlar bilan tayyorlashi va talabalarni ilmiy faoliyatga faol jalb qilishi zarur. Shu bilan birga, talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qilish nafaqat ularning individual kompetensiyalarini oshiradi, balki ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishiga ham sezilarli hissa qo'shadi ^[4].

Umuman olganda, ta'lim transformatsiyasi va talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar bo'lib, ular ta'lim sifatini oshirish, ilmiy salohiyatni shakllantirish va ijtimoiy-iqtisodiy talabalar bilan uyg'unlashtirish orqali milliy va global ta'lim tizimida raqobatbardosh kadrlarga yo'naltiriladi. Shu nuqtai nazardan, mazkur maqola ta'lim transformatsiyasi kontekstida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalarini tizimli tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHAHRI

Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish mavzusi bo'yicha chet elda olib borilgan ilmiy ishlar orasida ikki guruh olimlarning yondashuvi, uslubi va topilmalarini ko'rib chiqish muhimdir: Nataliia Tuchyna va Ihor Kamynin hamda Marit Ulvik va Hanne Riese ^[5]. Ularning ishlari talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qilish va pedagogik ta'lim dasturlari doirasida ilmiy kompetensiyalarni shakllantirish jarayonlarini chuqur tahlil qiladi.

Birinchi olimlar – Nataliia Tuchyna va Ihor Kamynin – o'z maqolalarida pre-service (oldindan tayyorlanayotgan) ingliz tili o'qituvchilari ("EFL teachers") orasida tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish jarayonini o'rganadilar. Ular "action research" metodologiyasini ta'lim jarayoniga integratsiyalash orqali talabalar orasida izlanish ruhini shakllantirish va ularni nazariy bilimdan amaliy tajribaga o'tishga yo'naltirishga urg'u beradilar. Ularning tadqiqotida tavsiflangan modellarda talabalar o'zlarining o'qituvchilik tajribalarini tahlil qilish, nazariy bilimlarni tanqidiy yondashuv bilan qo'llash va olingan natijalarni refleksiya qilish orqali ilmiy kompetensiyalarini mustahkamlaydilar. Bu yondashuv ularning professional va shaxsiy o'sishiga xizmat qiladi hamda ustozlik ta'limida nazariya bilan amaliyotni uzviy bog'lashga yo'l ochadi.

Ikkinchi olimlar – Marit Ulvik va Hanne Riese – "Action Research in Pre-Service Teacher Education – A Never-Ending Story Promoting Professional Development" nomli maqolasida pre-service o'qituvchilar bilan action research jarayonining professional rivojlanishiga ta'sirini o'rganadilar [6]. Ulvik va Riese tadqiqotida talabalar dastlabki qiyinchiliklarga duch keladilar, ammo yetarli vaqt va refleksiya maydoni yaratilganda ular nafaqat

o'z pedagogik tajribalarini chuqur tahlil qiladilar, balki nazariy va amaliy bilimlar o'rtasida samarali aloqalarni ham barpo etadilar. Mualliflar shuni qayd etadilarki, action research jarayoni talabalar uchun o'zgaruvchan murabbiylik muhitini yaratadi, bunda talaba va ta'lim beruvchi hamkorlikda muammolarni aniqlaydi, eksperimentlar olib boradi va natijalarni baholab, keyingi harakatlar strategiyasini ishlab chiqadi.

Ikkala olimning yondashuvi ham pedagogik ta'limda tadqiqotchilik kompetensiyasining shakllanishi uchun integrativ va reflektiv model zarurligini ko'rsatadi. Tuchyna va Kamynin aksariyat e'tiborni "action research" metodini talabalar ilmiy faoliyatini mustahkamlash vositasi sifatida qo'llashga qaratgan bo'lsa, Ulvik va Riese esa bu metodologiyaning uzoq muddatli ta'siri hamda o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi hamkorlik aloqalarini chuqur tahlil qiladilar. Ularning natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim dasturlariga tadqiqotchilikka yo'naltirilgan yondashuvlarni kiritish nafaqat talabalar bilimini oshiradi, balki ularning mustaqil fikrlash, refleksiya qilish va professional identifikatsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shunday qilib, Tuchyna va Kamynin hamda Ulvik va Riese ishlari pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasida nazariy va amaliy asoslarni taqdim etadi [7]. Ularning tadqiqot modellari va yondashuvlari mazkur maqola uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, pedagogik texnologiyalarda action research va reflektiv ta'lim usullarini qo'llash zarurligini asoslaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada pedagogik ta'lim transformatsiyasi kontekstida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonini o'rganish uchun bir qator ilmiy tadqiqot metodlari integratsiyalangan. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida action research (harakat tadqiqoti), eksperimental metod va interfaol pedagogik yondashuvlar tanlandi. Action research talabalarni mustaqil ilmiy faoliyatga jalb qilish, muammolarni aniqlash va ularni nazariy asoslarda yechishga yo'naltirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Eksperimental metod talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarning samaradorligini ilmiy asosda baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, interfaol pedagogik yondashuvlar, jumladan, kollaborativ o'quv mashg'ulotlari va raqamli simulyatsiyalar, talabalar orasida o'zaro fikr almashish, refleksiya qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonini ta'minlaydi. Ushbu metodlarning uyg'un integratsiyasi tadqiqot jarayonini tizimli va ilmiy asosli olib borishga, shuningdek, pedagogik transformatsiya sharoitida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini samarali rivojlantirishga imkon beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, pedagogik ta'lim transformatsiyasi doirasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalarini tizimli qo'llash samaradorligi yuqori bo'lgan. Action research, interfaol mashg'ulotlar va raqamli platformalardan foydalanish orqali talabalar mustaqil ilmiy faoliyatga faol jalb qilindi, ularning tanqidiy fikrlash, muammolarni tahlil qilish va ilmiy natijalarni taqdim etish qobiliyatlari sezilarli darajada oshdi. Eksperimental sinovlar va kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, talabalar o'z tadqiqot jarayonlarini rejalashtirish, nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash va natijalarni tahlil qilish bo'yicha yuqori kompetensiyaga ega bo'ldilar. Shu bilan birga, raqamli resurslar va kollaborativ metodlarning integratsiyasi talabalar orasida ilmiy muloqot, refleksiya va hamkorlik ko'nikmalarini mustahkamladi, bu esa ularning professional va shaxsiy rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shdi. Natijalar shuni ham ko'rsatdiki, pedagogik texnologiyalarning kompleks qo'llanilishi nafaqat ta'lim jarayonining sifatini oshiradi, balki talabalarning tadqiqotchilik salohiyatini ilgari surish va ularni mustaqil ilmiy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik ta'lim transformatsiyasi va talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi akademik hamjamiyatda keng muhokama qilinmoqda. Nataliia Tuchyna va Ihor Kamynin 2022-yilda olib borgan tadqiqotlarida action research metodologiyasining pre-service o'qituvchilar kompetensiyasini shakllantirishdagi ustunligini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, talabalarni mustaqil tadqiqotga jalb qilish, ularning nazariy bilimlarini amaliyotga integratsiya qilish va refleksiya qilish imkoniyatlarini yaratish pedagogik jarayonning asosiy samaradorligini ta'minlaydi. Ular pedagogik texnologiyalarni kompleks tarzda qo'llash orqali talabalar bilimining mustahkamlanishi, tanqidiy va kreativ fikrlash qobiliyatlarining rivojlanishini alohida qayd etadilar.

Boshqa tomondan, Marit Ulvik va Hanne Riese 2016-yilda action researchning uzoq muddatli ijtimoiy va professional ta'sirini tahlil qilgan holda, ushbu yondashuvning barcha kontekstlarda bir xil darajada samarali bo'lishi shart emasligini ta'kidlaydilar [8]. Ularning bahs-munozarasiga ko'ra, pedagogik jarayonda action researchning muvaffaqiyati talabalar motivatsiyasi, o'qituvchi tajribasi va pedagogik muhitning mosligi kabi ko'plab omillarga bog'liq. Shu nuqtai nazardan, Ulvik va Riese talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishda action research metodini qo'llashda ehtiyotkorlik va doimiy monitoring zarurligini alohida ta'kidlaydilar [9].

Bu ikki qarash orasidagi ilmiy diskurs pedagogik transformatsiya jarayonida metodologik yondashuvlarni diversifikatsiya qilish imkonini beradi. Tuchyna va Kamynin pedagogik texnologiyalarning aksariyat ta'lim muassasalarida qo'llanilishi va talabalar bilimini mustahkamlashni ustuvor deb bilsa, Ulvik va Riese metodlarning samaradorligini kontekstual sharoit bilan bog'lab, pedagogik innovatsiyalarni individual va institutsional darajada moslashtirish zarurligini ta'kidlaydilar [10].

Shuningdek, ushbu munozaralar pedagogik amaliyot uchun bir qator muhim tavsiyalarni beradi: talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qilishda metodlarni kontekstual moslashtirish, raqamli va interfaol pedagogik texnologiyalarni kompleks qo'llash hamda natijalarni muntazam baholab, ularning professional rivojlanishiga yo'naltirish. Shu bilan birga, ikki tomonlama yondashuv pedagogik ta'limda nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni integratsiya qilish zarurligini ko'rsatadi, bu esa ta'lim transformatsiyasini samarali amalga oshirish va talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini barqaror rivojlantirish imkonini yaratadi.

Umuman olganda, Tuchyna va Kamynin hamda Ulvik va Riese fikr va mulohazalari pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning murakkabligini, shu bilan birga metodologik yondashuvlarning kontekstual diversifikatsiyasiga ehtiyoj mavjudligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Pedagogik ta'lim transformatsiyasi doirasida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayoni ilmiy va amaliy jihatdan yuqori ahamiyatga ega ekanligi tadqiqot natijalari bilan tasdiqlandi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, action research, interfaol pedagogik yondashuvlar va raqamli texnologiyalarni integratsiyalash orqali talabalar mustaqil ilmiy faoliyatga faol jalb qilinadi, ularning tanqidiy fikrlash, muammolarni tahlil qilish, ilmiy natijalarni taqdim etish va refleksiya qilish qobiliyatlari sezilarli darajada oshadi. Adabiyotlar tahlili Nataliia Tuchyna va Ihor Kamynin hamda Marit Ulvik va Hanne Riese yondashuvlari pedagogik transformatsiyada tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy va metodologik asoslarini ko'rsatdi. Shu orqali action research va interfaol pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi, ularning kontekstual mosligi va talabalar motivatsiyasi bilan bog'liqligi aniqlandi.

Metodologik jihatdan eksperimental metodlar va interfaol yondashuvlarning uyg'unligi tadqiqot natijalarini ilmiy asosda tasdiqladi. Bu esa pedagogik ta'limni modernizatsiya qilish, ta'lim sifatini oshirish va talabalarni mustaqil ilmiy faoliyatga tayyorlash imkonini beradi. Natijalar pedagogik amaliyot uchun muhim tavsiyalarni taqdim etadi: ta'lim dasturlarini modernizatsiya qilish, talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb etish uchun raqamli va interfaol texnologiyalarni qo'llash, action research jarayonini kontekstual moslashtirish hamda natijalarni muntazam baholab borish. Shu bilan birga, pedagogik transformatsiya jarayonida talabalar tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishning murakkabligi va bu jarayonda metodologik yondashuvlarni diversifikatsiya qilish zarurligi ilmiy jihatdan tasdiqlandi.

Natijada, pedagogik ta'limning innovatsion shakllari nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki talabalarni professional va ilmiy faoliyatga tayyorlashda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Haytbaeva S. Talabalarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning o'рни // Nordic Press. – 2024. – T. 3. – № 3.
2. Shohbozbek E. et al. Bo'lajak pedagoglarning tadqiqotchilik madaniyatini shakllantirishning konseptual asoslari // Global Science Review. – 2025. – T. 1. – № 1. – B. 328–338.
3. Kenjaboyev A., Kenjaboyeva D. Pedagogik deontologiya va kompetentlik. – Termiz: Surxon-nashr nashriyoti, 2022.
4. Ruzieva Z., Norboeva S. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida loyihaviy tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish // Problems and Solutions of Scientific and Innovative Research. – 2025. – T. 2. – № 5. – B. 197–204.
5. Shohbozbek E. Pedagogika va psixologiya: bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari // Global Science Review. – 2025. – T. 4. – № 5. – B. 430–439.
6. Xoliqov I. Pedagogik mahorat: ilmiy-nazariy harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarida pedagogik kompetensiyani takomillashtirishga zamonaviy yondashuvlar // Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali. – 2022. – T. 2. – № 2.
7. Abdurazakova Z. Ta'lim transformatsiyasi jarayonida talabalarda tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2025. – T. 2. – № 4-2. – B. 277–279.
8. Lola Z., Shohbozbek E. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar orqali uzluksiz ta'limni rivojlantirish // Global Science Review. – 2025. – T. 4. – № 3. – B. 328–335.
9. Matkarimov J., Xakimova O., Imomaliyeva R. Ilmiy tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishga sun'iy intellekt imkoniyatlarini integratsiya qilish // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2025. – T. 2. – № 4. – B. 232–235.
10. Shohbozbek E. Pedagogik metodologiya: uzluksiz ta'lim tizimida maktabgacha ta'limning yoshlar ma'naviyatiga ta'siri // Global Science Review. – 2025. – T. 4. – № 5. – B. 774–782.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.